

Úsilie o ekologickú gramotnosť

Nedostatok ekologickej výuky na všetkých stupňoch škôl vyvolal veľkú iniciatívu pri navrhovaní a zriaďovaní rôznych druhov pedagogických a vedecko-pedagogických inštitúcií nielen v rezorte školstva, ale aj mimo neho. Tieto snahy a iniciatívy vychádzajú najčastejšie z potreby vytvoriť inštitúcie a rôzne formy výchovy v tomto smere, pričom sa v menšej miere zohľadňujú reálne možnosti a predpoklady, nielen finančné a materiálne, ale najmä personálne. Odborníkov v ekológii a environmentalistike je nedostatok nielen na riešenie praktických problémov, ale aj na vedeckú a pedagogickú prácu.

Inflácia nových učebných smerov v ekológii a náuke o životnom prostredí takmer na všetkých vyšších stupňoch škôl i vytváranie katedier, fakúlt a vysokých škôl vyvoláva otázku, či na to máme dostatok kvalifikovaných odborníkov. Bolo by formalizmom a chybou, keby sa tieto miesta obsadzovali odborníkmi, ktorí sa uvoľnili z iných smerov a profesií.

V prvom rade - treba si urobiť prehľad o súčasnom stave a možnostiach výuky na vysokých školách a vedecko-výskumných inštitúciách. Koľko a akých špecialistov máme a aké smery výuky sú alebo môžeme zabezpečiť. Táto inventarizácia by mala byť základným predpokladom ďalších úvah Ministerstva školstva, mládeže a športu SR i Slovenskej komisie pre životné prostredie, ktoré sú zainteresované na výuke odborníkov v tomto smere.

V druhom rade - akútny nedostatok vysokoškolsky aj stredoškolsky vzdelaných špecialistov treba znížiť zavedením postgraduálnych a pomaturitných foriem štúdia podľa jednotlivých smerov v ekológii a životnom prostredí. Tieto formy diaľkového štúdia po zavedení riadnych foriem vzdelávania v uvedených smeroch stratia svoju výnimočnú pozíciu, hoci budú plniť svoju úlohu aj naďalej.

V súčasnosti zabezpečujú formu postgraduálneho štúdia najmä v smeroch aplikovanej ekológie pre riešenie environmentálnych problémov jednotlivé vysoké školy takto: problémy krajinárske a prírodného prostredia PF UK v Bratislave, TU vo Zvolene, VŠP v Nitre, FA STU v Banskej Štiavnici. Vysoké školy v Žiline a Košiciach sa zamerali na svoje špecifické problémy v tejto oblasti.

Je tu snaha inštitucionalizovať túto formu štúdia ako trvalú súčasť výchovy: v rámci Ekologickej akadémie navrhovanej SKŽP v postgraduálnom štúdiu "Ekologizácia hospodárenia v krajine" pre absolventov vysokých a stredných škôl v Banskej Štiavnici. Academia Istropolitana pripravuje postgraduálne štúdium v oblasti ekológie, tvorby a ochrany životného prostredia s predpokladaným širším a všeobecnejším zameraním.

Centrum environmentálnych štúdií podunajských oblastí na Vysokej škole ekonomickej pripravuje postgraduálne kurzy, zamerané na sociálno-ekonomické multidisciplinárne environmentálne problémy.

Ďalej treba zhodnotiť ako sa zabezpečuje a pripravuje výuka v rámci riadneho výchovného procesu od vysokých škôl až po školy materské. Ekologická a environmentálna problematika je v súčasnosti predmetom záujmu najmä na vysokých školách. Takto zamerané predmety sa uplatňujú ako súčasť všeobecného odborného základu v rôznych smeroch vysokoškolského štúdia, na druhej strane sa zriaďujú nové špecializácie v rámci doterajších smerov. Na to nadväzuje zakladanie nových katedier, prípadne fakúlt s týmto zameraním.

V rámci Academie Istropolitana v Sorosovom centre environmentálnych štúdií sa uvažuje s výukou veľmi širokého spektra problémov životného prostredia pre Centrálny európsky región s dôrazom na problémy znečisťovania prostredia a ekologickú technológiu. Na programe sú aj civilizačné vplyvy na prostredie, krajinná ekológia, sociálne a urbánne problémy. Práve tieto ďalšie problémy sú ťažiskom návrhu programu SKŽP Ekologická akadémia, kde sa uvažuje o integrácii vysokých škôl, SAV a prípadne rezortných pracovísk pri rozširovaní náplne príbuzných katedier, resp. fakúlt zameraných na výchovu odborníkov v ekologickej environmentalistike (alebo environmentálnej ekológii).

Centrum environmentálnych štúdií podunajských oblastí na VŠE bude pomáhať pri výuke sociálno-ekonomických environmentálnych predmetov na vysokých školách. V návrhu na Univerzitu Antona Bernoláka v Trnave sa uvažuje o zriadení Ekologickej fakulty so zameraním na všeobecnú, teoretickú a aplikovanú ekológiu. Majú sa tu vychovávať odborníci pre predvýrobnú a riadiacu sféru, výuku na VŠ, ale aj špecialisti, ktorí budú pôsobiť v environmentálnej praxi (priemyselnej ekológii, agroekológii, urbánnej a krajinnej ekológii). TU vo Zvolene vytvára Fakultu ekológie so zameraním na základy všeobecnej ekológie, aplikovanú a krajinnú ekológiu, ekochémiu, ekologickú politiku a environmentalistiku. Fakulta ekológie TU bude vychovávať odborníkov pre stredné a vyššie funkcie štátnej správy (bakalári), špecialistov pre rozličné odvetvia hospodárstva, vedecko-výskumných pracovníkov v postgraduálnom štúdiu pre riešenie systémových úloh a súčasne sa zameria na prehĺbovanie kvalifikácie, rekvalifikačné kurzy a postgraduály formou celoživotného vzdelávania. V návrhu na Stredoslovenskú Univerzitu v Banskej Bystrici sa predpokladá vznik ekologicky zameranej fakulty.

Spomínané snahy sú zamerané na výchovu odborníkov a špecialistov vo výskume, riadení, plánovaní a ďalšej praxi. Otázka výchovy pedagógov pre I.-III. stupeň škôl zostáva otvorená. Zabezpečením ekologicky a environmentálne vzdelaných pedagógov, učiteľov nižších stupňov škôl - od gymnázií a stredných škôl až po materské školy, vytvorí sa predpoklad na základnú výchovu našich občanov k ekologickému mysleniu a cíteniu. Pre mladú generáciu to bude základ pre ďalšiu odbornú výchovu, prípadne plnenie úloh v zamestnaní.

Ústav krajinnej ekológie SAV vyvíjal iniciatívu v spolupráci s Pedagogickou fakultou v Nitre. V rámci uvažovanej Univerzity Svätého Cyrila a Metoda v Nitre navrhli vytvoriť Fakultu krajinnej ekológie a životného prostredia, ktorá by spolu s ostatnými fakultami vychovávala učiteľov I.-III. stupňa zameraných na ekológiu a životné prostredie. Okrem toho sa navrhovalo vytvoriť osobitnú Katedru výuky špeciálnych

činností pre zdravotne postihnutých občanov, ktorí by sa potom mohli uplatniť v odbornej a pedagogickej praxi, prípadne vo výskume. Tieto riadky stratili aktuálnosť, nakoľko sa v súčasnosti sústredilo úsilie na vytvorenie Nitrianskej univerzity na základe Vysokej školy poľnohospodárskej a Pedagogickej fakulty. V spolupráci s pracoviskami SAV sa vytvorí tiež Prírodovedecká fakulta v Nitre.

Na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave vznikla Sekcia environmentalistiky, ktorá sústreďuje katedry ekologického a environmentálneho charakteru.

Pri výuke stredoškôľakov sa okrem predmetov zameraných na ekológiu a životné prostredie navrhuje zaviesť špecializovanú výchovu v tomto smere. Je to súčasť návrhu na Ekologickú akadémiu, kde sa pripravuje Prírodovedné kolégium zo stredných škôl v Banskej Štiavnici. Aj stredné odborné školy zaraďujú výuku ekológie a snažia sa o ekologicky profilované smery štúdia (napr. Stredná lesnícka škola v Liptovskom Hrádku).

Previazanosť s medzinárodným dňaním sa prejavuje na všetkých úrovniach. V rámci Ekologickej akadémie sa uvažuje

o vzniku Medzinárodného strediska pre krajinnoekologickú výuku v Banskej Štiavnici, Centrum environmentálnych štúdií predpokladá pôsobnosť v rámci podunajských štátov, Academia Istropolitana sa pripravuje na medzinárodnej základni. Zostáva už len urobiť si ucelenú predstavu o potrebe a možnostiach medzinárodnej spolupráce v oblasti ekológie a starostlivosti o životné prostredie.

Akreditačná komisia MŠMŠ SR sa snaží usmerniť tieto iniciatívy a postaviť ich na racionálnu základňu. Pripravila určité návrhy, ktoré musí MŠMŠ SR a SKŽP zvážiť a prijať potrebné rozhodnutia.

Úzke prepojenie medzi vedeckými a pedagogickými inštitúciami na princípoch dobrovoľných združení umožní vytvoriť materiálne, finančné i personálne predpoklady a zmobilizovať všetky sily a rezervy na postupne dokonalý výchovný systém, zabezpečujúci ekologicky správne myslenie. Človek, vzdelaný v ekológii a environmentalistike, nemôže sa pri svojej práci dopúšťať takých chýb, ktoré ohrozujú podmienky existencie života na našej Zemi.

